

02

Presentació

L'Arxiu Nacional d'Andorra el 2020. Canvis i reptes

03

Notícies

Dia mundial de la ràdio, els cinc capítols de 'Les ràdios d'Andorra a través dels sons i les imatges'

Tractament del fons històric de Forces Elèctriques d'Andorra (FEDA)

Quan el present esdevé història. L'Arxiu com a garantia de futur

Una arxivera al Ministeri d'Afers Exteriors

Estadístiques dels usuaris de l'any 2019

Formació a les escoles (Ràdio Andorra)

Inventari fons Obiols Oliva (FTO)

Inventari del fons casa Arrero (ARR)

11

On és?

Novetats bibliogràfiques

12

Sabíeu què...?

#Identifica'm

13

A destacar

L'Arxiu Nacional d'Andorra durant el confinament

14

Col·laboracions

Josefina Lladós investigadora de l'Arxiu Nacional

Presentació

L'Arxiu Nacional d'Andorra el 2020. Canvis i reptes

Aquest any 2020 està resultant un any de canvis per a l'Arxiu Nacional d'Andorra. L'any 2019, amb el canvi de Govern, es va incorporar al gabinet ministerial una nova ministra de Cultura i Esports, Sílvia Riva, que va nomenar Xavier Llovera nou director de Patrimoni Cultural, una persona vinculada a aquest departament des de fa molts anys. Amb el canvi de Govern, també va marxar qui durant molts anys va ser la cap de l'Arxiu Nacional, Susanna Vela, per iniciar un nou repte professional i social al servei del país com a consellera general i secretària de la Sindicatura: un buit que no és gens fàcil de cobrir; aquest és un repte en el qual encara estem treballant.

Vam trigar a tenir un nou cap, fet que va influir necessàriament en la capacitat operativa de l'Arxiu Nacional. El 10 de febrer del 2020 es va incorporar com a nova cap Lúcia Arbués, que fins aleshores havia estat tècnica de la Secció de Fons Històrics de l'Arxiu. Els canvis en el departament també han implicat la modificació de l'estructura de l'Arxiu. Així, la secció de l'Arxiu d'Etnografia que estava adscrita, des de l'any 2012, a l'Arxiu Nacional; ara, amb la nova reestructuració, depèn directament de la direcció de Patrimoni Cultural. L'Arxiu d'Etnografia s'encarrega de la recerca i l'enregistrament de les vivències personals dels nostres ciutadans i de les expressions culturals, que són testimoni de la història del país i que adquireixen importància a mesura que passa el temps. Ara, amplia les seves competències quant a la recerca i el seguiment de projectes estratègics.

No són els únics canvis que hem tingut al llarg de la nostra història. De fet, les institucions d'arxiu i la ciència arxivística en general han evolucionat molt al llarg d'aquests últims anys. L'Arxiu Nacional el va crear l'any 1975

el Consell General amb l'objectiu de recuperar la documentació històrica d'Andorra i fer-la accessible per a tots els interessats. Ara mateix, depèn de l'Àrea d'Arxius i Gestió de Documents del Govern d'Andorra; aquesta adscripció és molt important perquè reflecteix un canvi de paradigma segons el qual l'Arxiu Nacional és l'últim pas en una cadena de preservació i custòdia de la documentació de l'Administració. Aquest circuit s'inicia des del moment de la creació del document administratiu i s'acaba quan els documents que tenen valor històric passen a formar part de l'Arxiu Nacional, que esdevé així l'arxiu històric del Govern. Així, l'Àrea d'Arxius i Gestió de Documents té dos serveis més: una és la Unitat de Gestió Documental, encarregada d'establir les pautes de tractament de la documentació de les oficines del Govern per garantir-ne la preservació i facilitar l'accés i la gestió mentre la documentació és utilitzada pels serveis que la generen. Aquestes pautes permeten que la documentació estigui controlada i tractada des del primer moment fins que es transfereix a l'Arxiu Intermedi Administratiu, el segon servei de l'Àrea d'Arxius i Gestió de Documents, que custòdia la documentació del Govern que ja no s'utilitza de forma habitual fins que arriba el moment de transferir-la a l'Arxiu Nacional, l'últim pas en la cadena de conservació per a la documentació que té valor històric.

El valor de la documentació que crea el Govern i el seu període de conservació els decideix la Comissió d'Accés i Avaluació de la Documentació (CAAD), que és un òrgan del Govern format per membres de diferents àmbits -juristes, historiadors, economistes i arxivers- i que decideix quina documentació s'ha de conservar de manera permanent pel seu interès per a la investigació i

quina es pot eliminar i a partir de quin moment. Des de l'any 2015 també té competències per dictaminar sobre l'accés a la documentació; estableix a partir de quin moment es pot accedir a la documentació administrativa i en quines condicions.

L'Arxiu Nacional, que custòdia aquesta documentació de conservació permanent, té com a funcions conservar el patrimoni documental d'Andorra i garantir que s'hi pugui accedir i que es difongui, i d'aquesta manera contribuir a la investigació històrica i l'ensenyament. Custòdia documents tant públics com privats i en tota mena de suports: textuals, gràfics i audiovisuals. A l'Arxiu ens encarreguem de la restauració (sical) i l'adequació física de la documentació, la classifiquem i inventariem i la reproduïm (ara mateix en suport digital) perquè sigui accessible als usuaris en un suport còmode, garantint que la documentació original quedi ben preservada en el nostre dipòsit d'arxiu.

Ara mateix, l'Àrea d'Arxius i Gestió de Documents en la seva totalitat estem immersos en el repte que suposa la gestió de la documentació electrònica. La Unitat de Gestió Documental treballa, juntament amb altres àrees del Govern, per establir criteris per tractar-la, gestionar-la i conservar-la, i a l'Arxiu Nacional treballem en la preservació a llarg termini de la documentació històrica, tant la que ja sigui generada en suport digital com les còpies digitals de la nostra documentació històrica. De la mateixa manera, intentem fer accessible la documentació digital a les persones interessades d'una manera més fàcil a través d'eines web, intentant reduir la necessitat de venir a l'Arxiu per consultar-la presencialment o per obtenir-ne còpies. Les eines web també ens faciliten la difusió a través de

mitjans més lúdics, com els catàlegs i les exposicions virtuals o les publicacions a les xarxes, que amplien el nostre públic

i en les quals volem continuar invertint temps i esforços.

Notícies

Dia mundial de la ràdio, els cinc capítols de 'Les ràdios d'Andorra a través dels sons i les imatges'

Fons: FP_45645

El Dia mundial de la ràdio, que se celebra el 13 de febrer, es va presentar el darrer capítol de la sèrie *Les ràdios d'Andorra a través dels sons i les imatges*.

La sèrie, que va començar el Dia mundial del patrimoni audiovisual, va obtenir una mitjana de 500 visualitzacions per capítol. Cada capítol està dedicat a unes realitats diferents i s'hi utilitzen els sons de Ràdio Andorra i Sud Ràdio amb imatges de l'Arxiu Nacional. El primer capítol, titulat "L'obertura", se centrava

en l'obertura de les dos emissores, i s'hi feia un paral·lisme amb les imatges sobre la construcció de les carreteres, l'arribada de treballadors de fora d'Andorra i l'obertura dels primers comerços al Pas de la Casa entre els anys 1939 i 1961. El segon capítol, titulat "Turisme I", mostrava el turisme més comercial, vingut principalment d'Espanya i de França. Les cançons, els talls de veu i les imatges feien una bona combinació per il·lustrar aquesta època turística per excel·lència en què convivia

el comerç de tot tipus d'objectes amb el folklore espanyol. Les ràdios treien les unitats mòbils al carrer i als càmpings i animaven la gran afluència de turistes. El tercer capítol, titulat "Turisme II", es va dedicar al turisme de proximitat, centrat en les activitats culturals i turístiques pròpies de la societat andorrana: festes majors, voltes ciclistes, diades de Meritxell, colònies d'Aina, el pessebre vivent, costellades a la muntanya... El quart capítol, "Espai infantil", recordava la programació i els anuncis dedicats als més xics acompanyats d'imatges de referència. El cinquè i darrer capítol es va titular "El tancament", i mostrava el tancament de les dos ràdios el 1981, els aiguats del 1982 i l'incendi dels estudis de Ràdio Andorra el 2 de gener del 1991, justament el dia en què s'inaugurava la Ràdio Nacional d'Andorra.

Tots cinc capítols encara es poden veure al perfil de Facebook Discos i documents de Ràdio Andorra:

<https://www.facebook.com/Discos-i-documents-de-R%C3%A0dio-Andorra-101577691255341/>

Tractament del fons històric de Forces Elèctriques d'Andorra (FEDA)

A mitjans de l'any passat, FEDA es va posar en contacte amb l'Arxiu Nacional perquè volien iniciar la digitalització de la seva documentació històrica, produïda per l'antiga Forces Hidroelèctriques d'Andorra, SA (FHSA) des dels anys 30. Aquesta documentació havia

estat classificada i ordenada feia uns anys seguint els criteris de l'Arxiu Nacional. Als responsables de FEDA els interessava tenir-la digitalitzada per facilitar la consulta, ja que és una documentació que encara es fa servir, i per preservar-la, ja que la manipulació

continua la posa en risc. La demanda era per ajudar-los en la preparació d'un concurs per contractar una empresa per digitalitzar la documentació i per fer tasques d'inventari, ja que s'havia de numerar la totalitat de la documentació perquè tingués la seva referència en

el moment de digitalitzar-la i perquè hi havia una part que encara no s'havia tractat en l'actuació arxivística anterior. Es tracta d'un volum de 283 caixes de documentació classificada i inventariada i de 65 carpetes de documentació sense tractar. L'Arxiu Nacional els va donar

suport tècnic en el procés del concurs i va establir unes pautes per inventariar la documentació.

El concurs va ser adjudicat a l'empresa Dinser Andorra, SLU i al mes de novembre de l'any passat va començar a

treballar Eva Serra, arxivera encarregada de fer l'inventari de la documentació, que és la primera part del projecte i que actualment continua en procés; una vegada la documentació estigui tractada i numerada, es digitalitzarà el fons complet.

Quan el present esdevé història. L'Arxiu com a garantia de futur

Enguany també hem celebrat el Dia internacional dels arxius, en semiconfinament i en format digital. La setmana del 9 de juny se celebra a escala mundial aquest Dia internacional.

Amb el títol *Quan el present esdevé història. L'Arxiu com a garantia de futur*, hem presentat una exposició virtual i hem convidat el visitant a fer una reflexió sobre què és un arxiu, què hi ha a l'Arxiu Nacional d'Andorra i què hi fem (<https://www.arcgis.com/apps/Cascade/index.html?appid=36b907fdb7464ad8a3eda5c2eb02aff9>).

La història dels arxius està íntimament lligada a la història del document i de l'escriptura i de les entitats que el produeixen. En l'antiguitat, la

conservació dels arxius era un privilegi reial i sacerdotal; a l'edat mitjana, els arxius pertanyien quasi exclusivament als convents i als senyors feudals. Ha estat molt recentment que els arxius s'han custodiat en entitats públiques i s'hi ha donat accés. A Andorra, el primer rastre organitzatiu de l'Arxiu del qual tenim constància és al *Manual Digest de las Valls neutras de Andorra*, escrit l'any 1748 per Antoni Fiter i Rossell. Referint-se a l'arxiu del Consell General i a l'arxiver, fa un inventari detallat de la documentació que hi ha als calaixos de l'arxiu de les Sis Claus, explica com s'han d'ordenar els documents i com s'han de retolar els calaixos, quina és la feina de l'arxiver i com s'ha d'accedir a l'arxiu. Després d'aquest primer, podríem dir, reglament, ens n'anem al 1975,

quan el Consell va aprovar el Reglament dels Arxius Nacionals, i més endavant, al 2005, quan es van actualitzar i regular l'organització, les funcions i el funcionament de l'Arxiu Nacional i del Sistema d'arxius del Govern.

A l'exposició es podran veure i escoltar fragments d'alguns documents essencials conservats a l'Arxiu Nacional; a més a més, també es podran conèixer els quatre fons declarats bé d'interès cultural, la protecció màxima en la Llei del patrimoni cultural d'Andorra, i en el darrer apartat es presentarà què fem, com és la nostra feina, la recuperació de fons i l'accés al patrimoni documental i com es difon.

Una arxivera al Ministeri d'Afers Exteriors

La documentació electrònica requereix unes pautes i maneres de treballar clares i detallades. Convertir el que fins ara es feia amb la documentació en paper requereix una anàlisi, avaluació, actualització i millora de les eines de gestió documental que fan servir els departaments del Govern.

El Ministeri d'Afers Exteriors, conscient de la situació, ha demanat el suport d'una arxivera que en els propers dos anys l'ajudi a preparar els elements de base per implementar l'Administració electrònica en el seu Ministeri. La seva funció principal seria revisar i homogeneïtzar tot el sistema de gestió

documental actual, seguint les noves pautes de l'Àrea d'Arxius i Gestió de Documents per adaptar tot el Govern al Model de gestió de l'expedient i document electrònic, aprovat l'any 2018.

Per això, l'Àrea d'Arxius i Gestió de Documents ha reforçat la Unitat de Gestió Documental amb una nova arxivera que afrontarà aquest projecte. El mes de desembre passat, la Carina Gomes es va incorporar a l'equip. Després d'unes primeres setmanes treballant amb les tècniques de la Unitat de Gestió Documental, coneixent quines eren les tasques prèvies que s'havien fet al Ministeri d'Afers Exteriors i com estaven

els treballs d'adaptació del sistema de gestió documental basat en un món en paper al nou marc electrònic, la Carina Gomes es va instal·lar al Ministeri i va començar a treballar al seu costat.

La primera fase del projecte consisteix en l'anàlisi de la situació actual relacionada amb la gestió documental del Ministeri. Es fa una anàlisi de les eines que es fan servir, de les necessitats i els dubtes del personal, i l'arxivera es va familiaritzant amb la naturalesa del seu funcionament.

Estadístiques dels usuaris de l'any 2019

Les dades que presentem a continuació són el recompte de les consultes de les quals s'ha fet un seguiment des de la sala de consulta de l'Arxiu Nacional, ja sigui de manera presencial, per correu electrònic o bé per telèfon. Després, d'altra banda, tractarem l'activitat a la pàgina web de l'Arxiu. Les dades analitzades van des del mes de desembre del 2018 fins al mes de novembre del 2019.

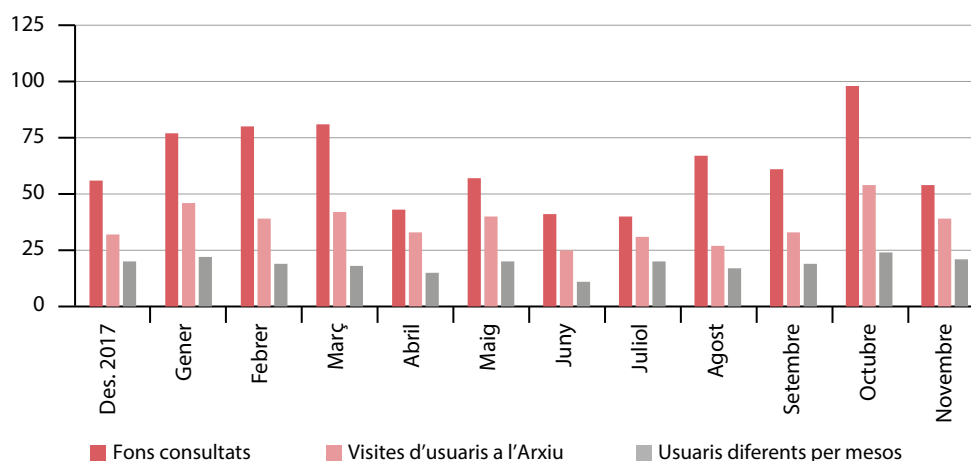
S'han comptabilitzat 441 consultes de 226 usuaris diferents, 73 dels quals era el primer cop que accedien a l'Arxiu; el total de fons consultats ha estat de 755. Les consultes d'aquest any representen un descens (-18,78%) respecte a l'any passat (es constata el descens dels treballs de recerca històrica). S'ha de tenir en compte que l'increment de documentació en la web de l'Arxiu en

línia també ha reduït les consultes a l'Arxiu.

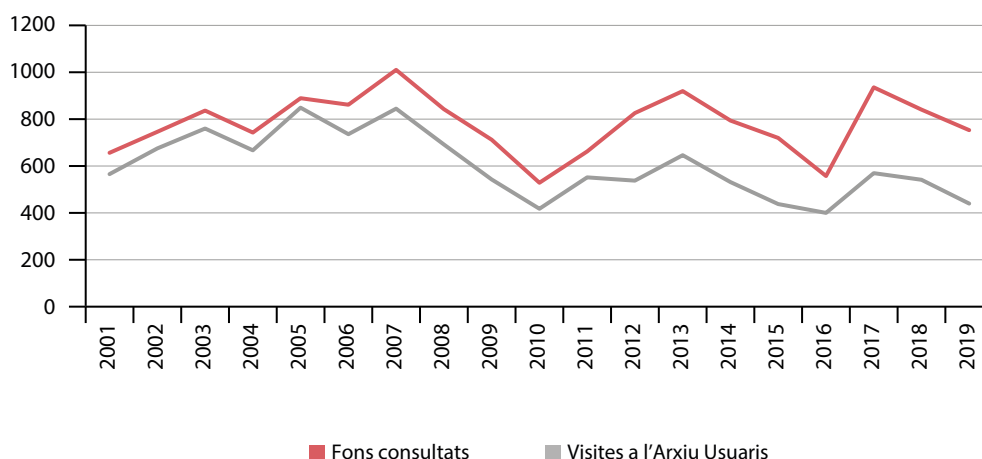
Consultes i usuaris: Desembre 2018 - novembre 2019

	FONS CONSULTATS	VISITES A L'ARXIU USUARIS	USUARIS DIFERENTS PER MESOS	DISSABTES		CONSULTES CORREU ELECTRÒNIC	CONSULTES TELEFÒNIQUES
				FONS CONSULTATS	USUARIS		
Desembre 2018	56	32	20	1	1	5	2
Gener	77	46	22	2	2	7	4
Febrer	80	39	19	1	1	5	2
Març	81	42	18	1	1	3	1
Abril	43	33	15	2	2	9	1
Maig	57	40	20	2	3	2	2
Juny	41	25	11	0	0	4	0
Juliol	40	31	20	/	/	6	1
Agost	67	27	17	/	/	3	3
Setembre	61	33	19	1	1	2	1
Octubre	98	54	24	4	7	3	3
Novembre	54	39	21	1	1	4	2
TOTALS	755	441	226	15	19	53	22

Consultes i usuaris

Evolució del nombre d'usuaris i del nombre de fons documentals consultats: 2001-2019

Consultes desglossades per fons de l'Arxiu consultat		
1. Fons de l'Administració central		65
	1.1. Antic Consell General	45
	1.2. Consell General	1
	1.3. Govern d'Andorra	19
2. Fons de l'Administració local		58
	2.1. Comuns	53
	2.2. Quarts	5
3. Fons de l'Administració eclesiàstica		114
	3.1. Canillo	36
	3.2. Encamp	10
	3.3. Ordino	24
	3.4. la Massana	13
	3.5. Andorra la Vella	20
	3.6. Sant Julià de Lòria	11
4. Fons Judicials		58
	4.1. Tribunal de Corts	57
	4.2. Batllia	1
5. Fons Notarials		62
	5.1. Notaria Marc Vila	52
	5.2. Notaria Maties Aleix	6
	5.3. Cambra de Notaris	4
6. Fons d'institucions públiques i parapúbliques		13
7. Fons familiars i patrimonials		76
8. Fons personals		112
9. Fons d'associacions i fundacions		3
10. Fons partits polítics i assoc.sindicals		0
11. Fons d'empreses		24
12. Col·leccions		12
13. Fons estrangers		93
	13.1. Arxius	24
	13.2. Biblioteques	5
	13.3. Altres institucions	64
14. Fons d'Etnografia		11
Altres consultes (biblioteca aux/ inventaris...)		54

Fons consultats

En la taula següent es poden veure els fons conservats a l'Arxiu Nacional desglossats. Hi destaca la documentació provinent dels fons de l'Administració eclesiàstica, amb 114 consultes, seguida dels fons personals (112) i els fons estrangers (93) – bàsicament són fons que contenen documentació fotogràfica–, i de la documentació provinent dels fons familiars i patrimonials (76), etc. La tipologia documental més consultada ha estat: els registres parroquials de baptismes, matrimonis i defuncions (arbres genealògics); testaments; capítols matrimonials; escriptures de propietat (protocols notariais, fons familiars...), i documentació fotogràfica i audiovisual (imatge en moviment).

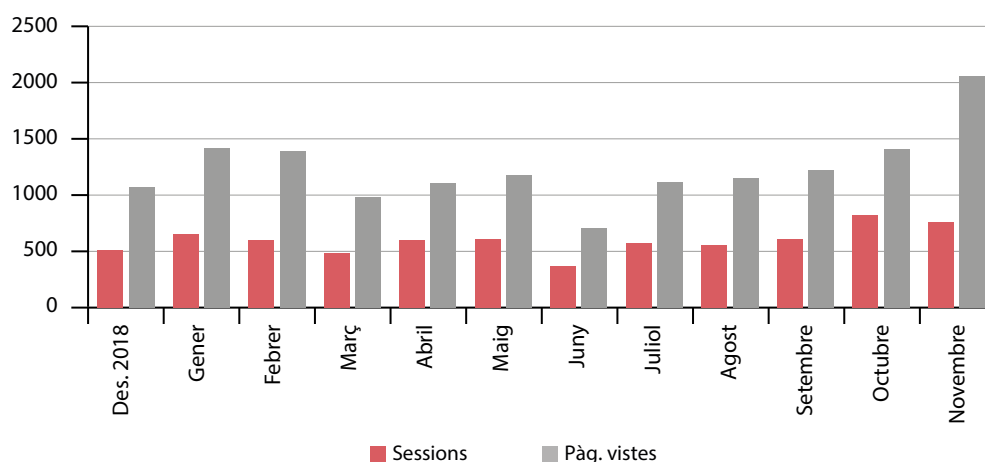
Respecte als estudis fets amb aquesta documentació, cal remarcar:

- Estudi *Memòries de l'avinguda Meritxell* (fotografia i imatge en moviment) (coordinació: Arxiu d'Etnografia)
- Recull històric de la distribuïdora d'electricitat Nord Andorrà, SA (1920-2020) per commemorar el centenari de l'empresa (documentació textual i fotogràfica)

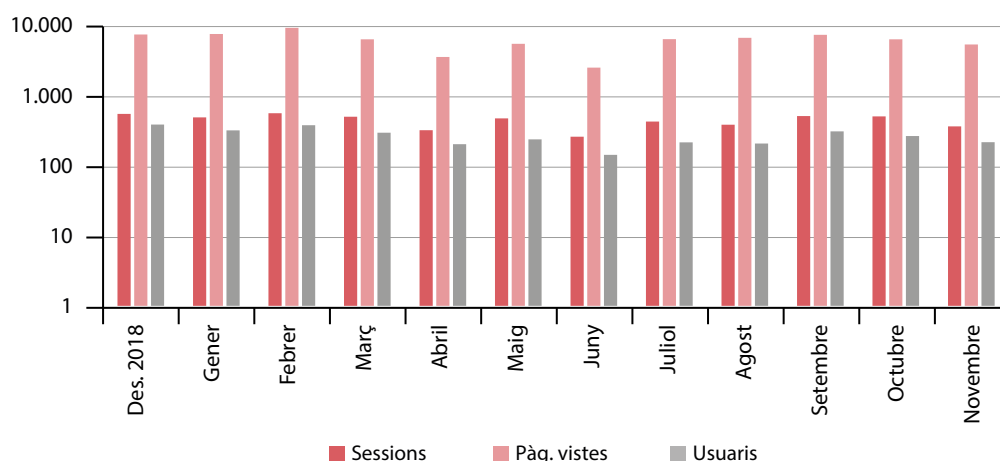
- Cases d'Ordino, s. XVII (documentació textual i fotogràfica)
- Recerca històrica sobre el Consell de la Terra (documentació textual i fotogràfica)
- Recerca sobre les campanes de les esglésies d'Andorra (documentació textual i fotogràfica)
- Treball d'investigació sobre la correspondència de casa Rossell (documentació textual i Arxiu d'Etnografia)
- Treball de doctorat *Exercici del poder a les Valls d'Andorra* (s. XVI-XVII) (documentació textual)
- Recerca històrica sobre la Solana (documentació textual)
- Recerca històrica sobre la història d'Encamp (documentació textual i fotogràfica)
- Recerques genealògiques i de documentació familiar (documentació textual)

Activitat a Internet:

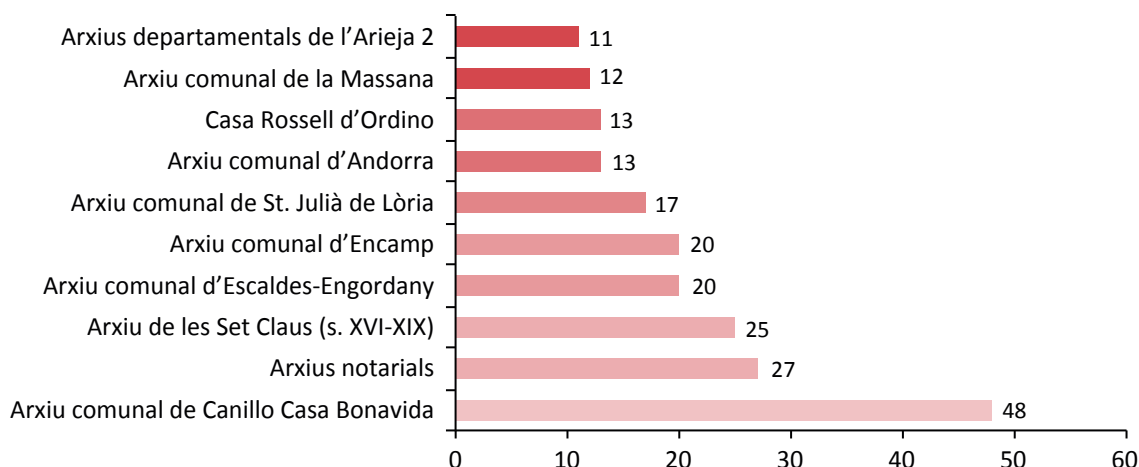
Web Arxiu Nacional d'Andorra - des. 2018-nov. 2019

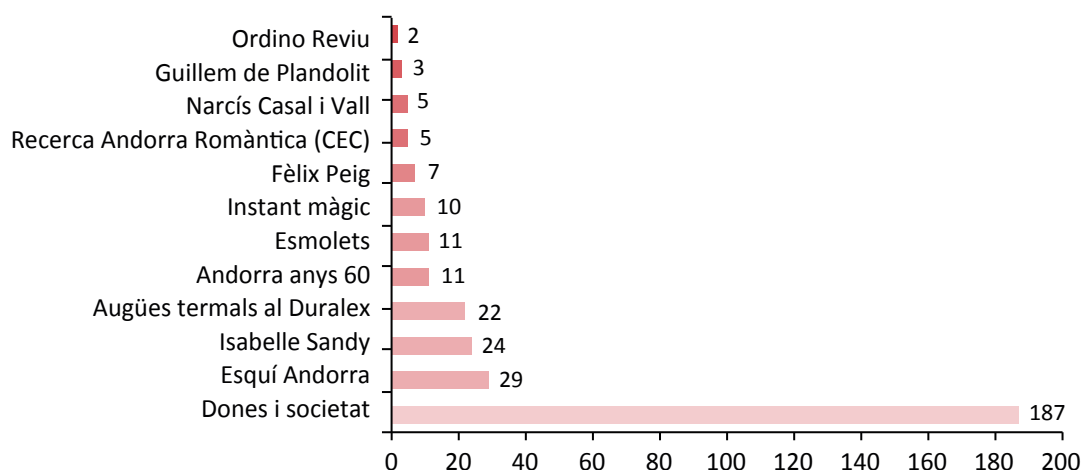
Activitat de l'Arxiu en línia - des. 2018-nov. 2019

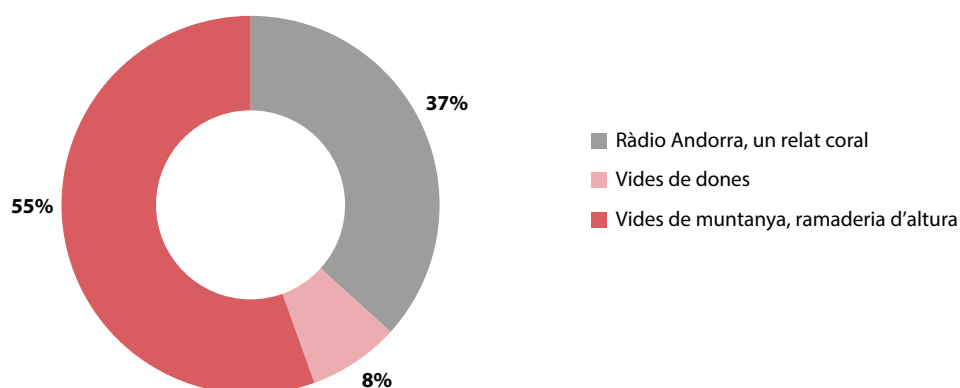
Els 10 instruments de recerca més descarregats

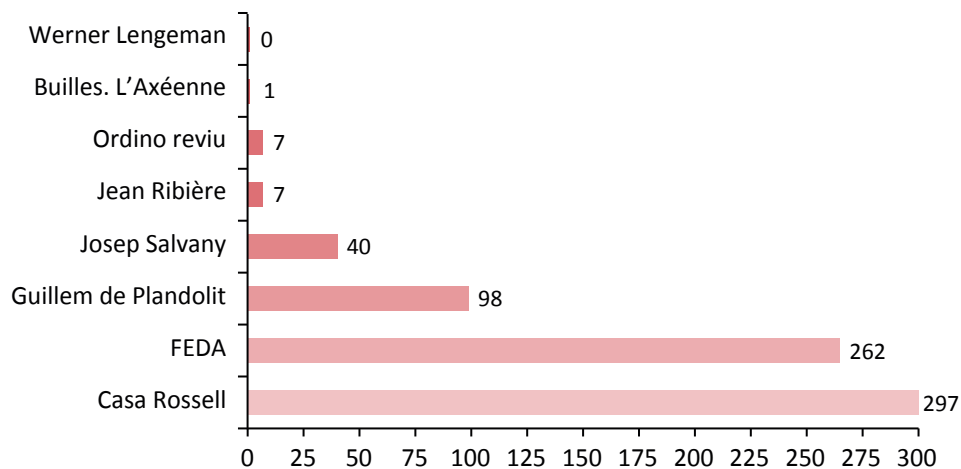
Descàrregues de catàlegs fotogràfics (virtuals, PDF)

Arxiu d'Etnografia - consultes pàgina web

Fons fotogràfics - consultes d'exposicions virtuals

Ràdio Andorra als centres d'ensenyament

Andorra, i també per donar a conèixer aquest fons en un context més enllà del propi de l'Arxiu.

Amb la col·laboració de l'Àrea d'Activitats Culturals i Educatives del Ministeri d'Educació, es va contactar amb els diversos centres educatius per presentar el projecte i sol·licitar una prova pilot amb els alumnes de música de segona ensenyança i de batxillerat.

Al mes de desembre es van impartir dotze tallers a les escoles per compartir el coneixement, tant tècnic com musical, adquirit durant el procés de conservació, recuperació i tractament del fons discogràfic de l'antiga Ràdio

Els centres educatius escollits per fer la prova pilot van ser l'Escola Andorrana de segona ensenyança d'Encamp i l'Escola Andorrana de batxillerat de Santa Coloma.

Els tallers van ser els següents:

- 1. *El so de la música abans del vinil.* Una pràctica de contingut tècnic que parteix de la comprensió del so i de com s'ha arribat a enregistrar i a reproduir. Té com a objectiu que els

nois i noies experimentin el so a partir de diferents objectes i instruments i coneguin els suports anteriors a l'era digital, per finalment reflexionar sobre el consum i els gustos musicals.

- 2. *Gèneres, estils musicals i societat.* De contingut històric i social, pren com a punt de partida els diferents estils de música entre el 1920 i el 1950 i mostra com van ser el resultat d'una època en concret, de moviments socials, tendències culturals i també del desenvolupament tecnològic. Fets històrics i música en un paral·lel cronològic a partir de la música continguda al fons de l'antiga Ràdio Andorra.

El resultat de la prova pilot ha estat molt gratificant, ens ha ajudat a reajustar algunes qüestions i ens anima a pensar en properes edicions.

El fons de la família Obiols Oliva (FTO) de Sant Julià de Lòria

El fons de la **Fàbrica de Tabacs Obiols Oliva (FTO)** o bé el *fons familiar Obiols Oliva*?

Unes 250 unitats documentals són dipositades el 15 de març del 2002 a l'Arxiu Nacional d'Andorra. Recuperada pel servei de Patrimoni Nacional, i

després d'una ràpida primera valoració, la caixa de documentació ingressa com un fons d'empresa: Fàbrica de tabacs Obiols Oliva (FTO).

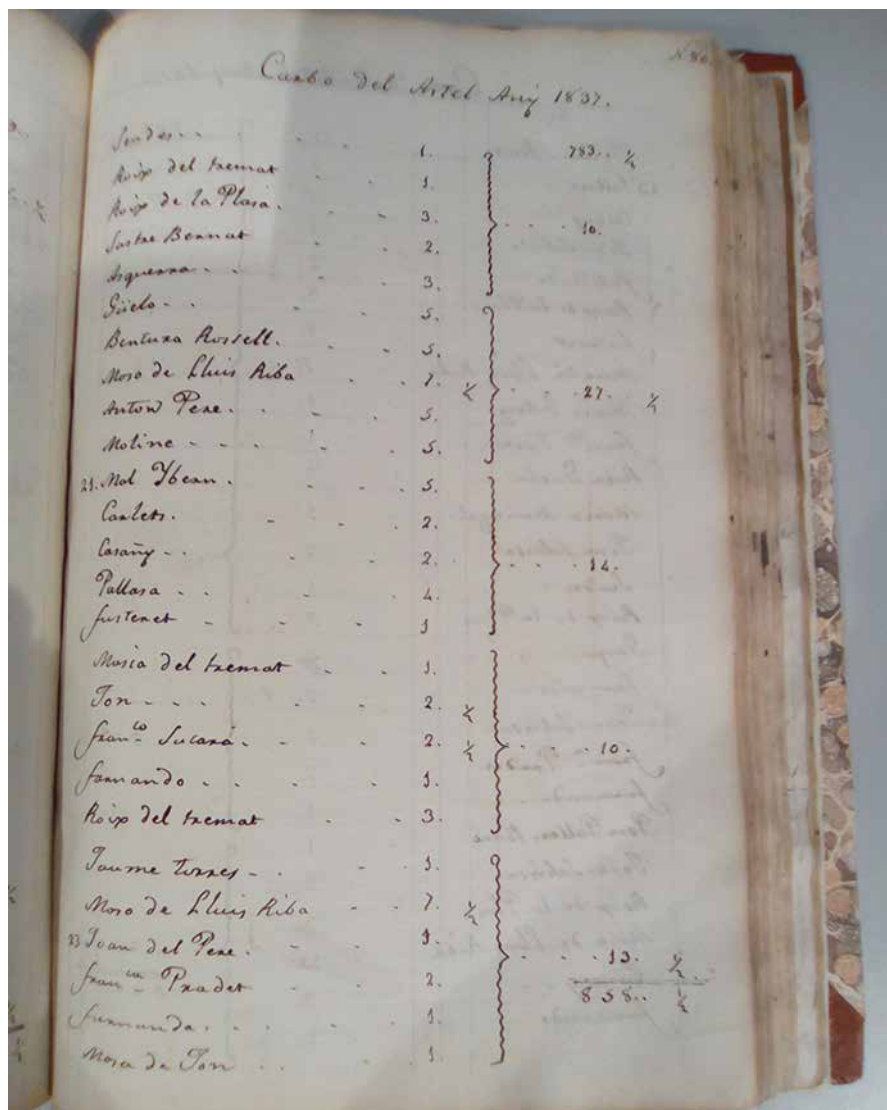
Ara hem tingut l'oportunitat d'incorporar-la al fons documental del país. Però, en el moment de classificar-la, l'escassa documentació sobre el negoci –la fàbrica– ens ha fet optar per considerar-lo com un fons familiar i patrimonial, sense canviar-ne però les sigles: **FTO**.

Inventariada, la informació d'aquest fons, que va de 1755 a 1964, ens aporta trets molts generals, tant sobre la

família com pel que fa al mateix negoci del tabac.

Supervisada per la Secció de Restauració, inventariada per la Secció de Fons Històrics, la Secció de Reprografia prendrà ara el relleu per digitalitzar-la, una tasca que es durà a terme en funció dels criteris prioritaris del calendari establert, i permetrà posar la informació a l'abast dels nostres usuaris.

Casa Arrero (ARR) d'Ordino (O)

S'ha inventariat un nou fons que completa la informació dels gairebé setanta fons familiars i patrimonials que es custodien a l'Arxiu Nacional d'Andorra. Es tracta del fons de casa Arrero¹ d'Ordino, ¿o potser hauríem de dir casa Herrero² de Segudet d'Ordino?

Compost per 93 documents textuais, que van de 1835 a 1966, aquest fons completa el relat de la casa³ a Ordino, format per catorze fons d'aquesta categoria amb prop de 83.600 unitats documentals.

En aquest cas, trobem pinzellades sobre la constitució de la família i el seu patrimoni (1835-1964), i també sobre les activitats possiblement relacionades amb els seus membres, com ara la farga (la farga d'Encamp i la farga de l'Areny, entre 1837 i 1897), o l'Administració local (1843-1944).

La consulta del fons és lliure pel que fa a la documentació de més de 100 anys.

1. ARR 18

2. ARR 24, ARR 77; CCAB 129, CCAB 237; BE 228

3. "Unitat de base del sistema socioeconòmic tradicional". Cases andorranes: mil dos-cents sis noms. GEDH.

On és?

Solució: pàg. 15

Autor: Guillem de Plandolit
Referència: 0426

Novetats bibliogràfiques

ALLABERT, MARIGEORGES

Des espagnols en Ariège

Castanet Tolosan: Arxius departamentals de l'Arieja, Consell Departamental de l'Arieja, 2019. 238 p.

BOUTONNET, FRANÇOIS

Dans la peau de l'ours / A la pelle de l'ós

Sureda: Editor distribuïdor Kalimago Films, 2013. 1 DVD-R vídeo (58 min)

COLELL LLINÀS, SERGI; JORDI BOBER, EDUARD; VILLALONGA PUY, MARC

Fiscalitat d'Andorra

Andorra: Universitat d'Andorra, 2019. 349 p.

CRISTÒFOL I ESCORSA, PERE

La fi de la Guerra dels Segadors. El setge de Barcelona (1651-1652).

La crònica del governador Josep de Margarit i de Biure

Barcelona: Edicions El Farell, 2020. 378 p.

GASCÓN CHOPO, CARLES; BAIGÉS I JARDÍ, IGNASI J.

Consell de la Terra, els orígens

Andorra: Consell General, 2019. 181 p.

LLUÍS GUAL, ORIOL

Les derniers ours, une histoire des fêtes de l'ours

Prats de Molló: Costumari de Catalunya

Nord, 2017. Col·lecció Quaderns del Costumari de Catalunya Nord. 495 p.

MASEGOSA GAYO, FABIOLA SOFIA

La vida teatral a Andorra de 1900 a 1970

Recurs electrònic, PDF. Tesi doctoral, Universitat de Lleida, 2017. 517 p.

RODRÍGUEZ ROSSA, FRANCESC

Encamp, una història particular

Andorra: Comú d'Encamp, 2019. 163 p.

Sabíeu què...?

#Identifica'm

Identificar personatges dels fons fotogràfics és una tasca enriquidora però no sempre fàcil; més aviat sol ser una feina complicada, i malauradament molts cops, la majoria, els personatges de les nostres fotografies queden en l'anonimat.

Per intentar posar nom i cognoms i esbrinar una mica la història personal dels protagonistes d'algunes de les

fotografies, fa deu anys vam crear un blog amb el nom "Identifica'm". Si som sincers, va passar una mica desapercebut dins del món virtual i per tant no ens va ajudar a identificar personatges ni noms de llocs i cases. A causa de l'escassa participació, va durar un any

Vam fer algun canvi d'estratègia i vam abandonar el món virtual per retornar a la proximitat a l'hora de seguir fent

les identificacions, creant una petita xarxa de persones de proximitat que ens poguessin ajudar a identificar, principalment, noms de cases i llocs geogràfics. Aquest sistema va ser molt més efectiu, i d'aquesta manera hem aconseguit tenir identificats molts noms de cases de diferents pobles del país.

I els personatges? Doncs molts d'ells, la majoria, segueixen reposant en els

Us deixem una de les identificacions realitzades al Facebook de l'Arxiu Nacional d'Andorra.

Resposta de la identificació:

Bona tarda, ho he demanat a la meua mare i em confirma que es tracta de la seva àvia, Maria Coma Areny, i la nena que porta en braços és la Carolina Coma Coma. La noia de l'esquerra era una minyona.

Autor: Josep Lluís Molné

Data: 1916-1917

Fons: ACCR

Referència: 0159

Original: placa de vidre seca de gelatina 9x12 cm

dipòsits de l'Arxiu sense noms i cognoms coneguts, però nosaltres insistim en la tasca d'esbrinar qui són.

D'ençà que l'Arxiu Nacional s'ha endinsat a les xarxes socials més conegudes (Facebook, Twitter i Instagram) la tasca d'identificació ha millorat i hem aconseguit posar nom i cognom a personatges que formen part del nostre extens fons fotogràfic.

Així i tot, el que més funciona a Andorra és fer xarxa de proximitat, parlar amb la gent i recórrer a alguna pista que ens puguin donar, i d'aquesta manera és com estem identificant força persones del gran fons de retrat de la casa Cremat d'Anyós, una feina apassionant i vital per reescriure la història de les persones de les valls del Nord, principalment.

Tenim molta feina per fer, segur que molts personatges seguiran vivint dins del seu anonimat, però de mica en mica alguns d'ells recuperen el seu nom i cognoms i alguns noms de casa.

Continuarem publicant fotografies per identificar i fent xarxa.

A destacar

L'Arxiu Nacional d'Andorra durant el confinament

El divendres 13 de març el nostre cap de Govern va anunciar oficialment l'inici de les mesures de confinament amb motiu de l'epidèmia de COVID-19, que van entrar en vigor a partir de l'endemà, el 14 de març, dia de la Constitució d'Andorra. Aquestes mesures representaven per a l'Arxiu que no podríem obrir la sala de consulta per als nostres usuaris. Per tant, a partir d'aquell moment l'Arxiu, com altres serveis culturals com les biblioteques i els museus, estaria tancat al públic fins a nou avís. El dilluns 16 de març, primer dia laborable per al personal de l'Arxiu des de l'anunci, és quan es van establir les mesures que s'aplicarien per al personal del Ministeri de Cultura.

Bàsicament, es tractava que totes les persones de risc treballassin des de casa, que totes les altres persones que poguessin treballar des de casa també ho fessin i que a l'Arxiu quedés el mínim nombre de persones possible. El Ministeri, igual que els altres serveis del Govern, ja portava uns dies preparant-se per a aquesta situació i definint quines serien les tasques que cada tècnic podria portar a terme des de casa seva amb els mitjans informàtics dels quals disposàvem aleshores. Des d'aquell moment, quatre persones van romandre presencialment a l'Arxiu i la

resta va començar a treballar en règim de teletreball. En aquell moment, les persones que estaven presencialment a l'Arxiu, a part de la seva pròpia feina, donaven suport als que es trobaven a casa facilitant-los la documentació i el suport tècnic que necessitaven per treballar. No obstant això, el Govern també va proporcionar suport al teletreball, de manera que aviat vam poder consultar el correu des de casa i més endavant vam poder accedir als nostres ordinadors remotament, mitjançant eines informàtiques, de manera que, ara mateix, tot el personal de l'Àrea d'Arxius en règim de teletreball treballa amb absoluta normalitat i pot desenvolupar una part important de les tasques que duia a terme abans del confinament. Aquesta possibilitat de treballar des de casa va fer que al final restessin només dos persones treballant físicament a l'Arxiu. Amb els inicis del desconfinament, s'ha reincorporat el personal de les empreses externes que feien tasques de digitalització i de descripció de documents, i també, gradualment, es va reincorporant personal de l'Arxiu. Actualment som, una altra vegada, quatre persones en règim presencial, a part del personal extern.

Això no significa que no hagi estat difícil; ara, vist en perspectiva, ens hem anat

adaptant al sistema però en els inicis, el nou sistema del teletreball i la incertesa que causa la mateixa situació, així com el fet d'estar a casa i no poder parlar cara a cara amb els companys, van provocar situacions de nervis i van duplicar els nostres canals de comunicació: correus electrònics i grups de WhatsApp, en els quals rebíem informacions i bolcàvem les nostres preocupacions i que, a vegades, ens eren difícils de gestionar. També ens hem trobat amb problemes de conciliació familiar i, a vegades, amb incomprensió de les decisions que ens feien arribar els nostres comandaments; tot fruit dels nervis, perquè al final, tots, comandaments o no, compartim els mateixos neguits i incerteses. Ara, ja més adaptats a la situació, ens enfrontem al repte d'anar tornant a la normalitat.

Durant aquest temps, hem intentat seguir al màxim amb la nostra feina: atenent les consultes, catalogant documents o bé donant suport al Govern en la gestió documental. Algunes tasques han estat impossibles, com la restauració de documents, però s'han suplert portant a terme feines que estaven pendents de fer, que havien estat posposades per les necessitats del dia a dia. Hem mirat d'adaptar els projectes que estaven en curs com, per

exemple, l'organització d'una activitat pel Dia internacional dels arxius al mes de juny, que ara passarà a ser una activitat virtual. I ens hem trobat amb altres reptes, com, per exemple, recuperar la documentació de les iniciatives socials que es programen durant aquest període de confinament; hi estem treballant perquè no volem que els testimonis d'aquesta situació que vivim i que esdevindrà història es perdin. Volem que la societat hi pugui tenir accés en el futur.

D'altra banda, aquesta situació ha posat de manifest la importància estratègica de la documentació en suport electrònic: ara, més que mai, és convenient poder signar electrònicament o poder fer tràmits telemàticament amb les administracions i les empreses. Així, a l'Àrea d'Arxius continuem treballant en aquest context en l'establiment i la

posada en marxa al Govern del Model de gestió d'expedients i documents electrònics. La implementació d'aquest model, ja una prioritat per al Govern abans d'aquest context, esdevé ara essencial.

Pel que fa a la documentació històrica, se'ns fa palesa la importància d'apostar encara més per la digitalització i la difusió a través d'eines web per permetre que fàcilment un usuari pugui accedir a la nostra documentació remotament i també que els nostres tècnics puguin treballar-la des de casa, descrivint els documents a partir de la seva còpia digital. Això requereix també un replantejament de la nostra feina per agilitzar els treballs amb la documentació i permetre que es pugui consultar en línia com més aviat millor. Des de l'Arxiu, intentarem avançar encara més en aquesta fita i ja estem

treballant per facilitar als nostres usuaris la consulta en línia i per oferir encara més recursos digitals, com catàlegs i exposicions.

No voldria deixar de recordar que estem actius i que continuem rebent consultes tant telefònicament com per correu electrònic. Podeu contactar amb nosaltres a través de l'adreça arxiu_nacional_andorra@govern.ad o a través dels correus personals que trobareu a la nostra pàgina web, <https://www.cultura.ad/arxiu-nacional-d-andorra/coneix-l-arxiu-nacional-d-andorra>.

També podeu seguir-nos a través dels nostres canals a Facebook (@ArxiuNacionalAndorra i Discos i documents de Ràdio Andorra), Twitter (@Arxiu_Andorra) i Instagram (arxiu_nacional_andorra).

Col·laboracions

Josefina Lladós investigadora de l'Arxiu Nacional

Em dic Josefina Lladós Torrent i soc del Pla de Sant Tirs. Tinc 45 anys i he treballat de periodista en diversos mitjans de Barcelona, Andorra i l'Alt Urgell. També vaig estar un parell d'anys a la secció d'Audiovisuals de l'Arxiu Nacional d'Andorra. Des de fa gairebé quinze anys ajudo l'Albert Pujal Trullà en les seves investigacions històriques.

Quan va ser la primera vegada que vas venir a consultar un fons a l'Arxiu (quin any)? Per quin motiu?

Potser el meu cas és una mica atípic. Mentre treballava a l'Arxiu, del 2005 al 2007, vaig conèixer l'Albert Pujal. Ell venia a la sala de consulta molt sovint a fer recerca, especialment sobre la seva parròquia, Ordino. Vam connectar i al cap d'un temps em va demanar si el podia ajudar en una de les seves investigacions... i fins avui.

Us van ser útils la informació trobada i els mitjans que hi havia a la sala de consulta?

Hi ha bons mitjans i la informació és de fàcil accés, especialment a mesura que l'Arxiu pot anar digitalitzant la documentació. És millor i més agraït per a la vista poder consultar fons digitalitzats que fer-ho en microfilm.

Ha canviat la consulta a l'Arxiu des de la primera vegada que hi va venir?

Sí. Hi ha més ordinadors per a la consulta, la distribució facilita més el treball en cas que hi hagi tres o quatre usuaris a la vegada i la sala és més lluminosa.

Com a persona que veniu a consultar documentació, heu tingut alguna dificultat a l'hora d'accedir als fons? Us convidem a detallar-ho.

Les úniques dificultats que hem pogut trobar han sigut en el cas de fons que no són de lliure consulta. Això a vegades ens ha alentit alguna investigació concreta.

Els recursos i les eines són suficients? Com creieu que podríem millorar l'atenció a l'usuari?

En general hi ha bona atenció i les eines són suficients. Potser de cara a facilitar algunes tasques a l'usuari seria bo que, si convingués amb un permís exprés, es poguessin prendre fotos d'alguns documents que no estan en línia per poder aprofundir en l'estudi detallat fora de l'Arxiu, perquè no sempre es disposa del temps necessari per fer-ho a la sala. I també, tenint en compte que la Biblioteca Nacional ara es desplaça a Encamp, que no hi hagi inconvenient a

prestar algun llibre de la sala de consulta a un usuari que el pot necessitar un o dos dies, segur que no en cal més.

Què destacaríeu a l'hora de treballar amb documentació històrica? S'han de tenir coneixements previs en alguna matèria per llegir i entendre aquest tipus de documentació?

Sens dubte. I sobretot si es consulta la documentació més antiga. Si no tens coneixements de paleografia i de llatí no la llegiràs, i si no tens coneixements d'història no la podràs interpretar o no ho faràs correctament. Jo no sé paleografia i de llatí en tinc poca base, de manera que soc incapaç d'ajudar l'Albert en els textos que ell sí que llegeix dels segles XIII, XIV o XV. Com a molt puc arribar a mirar de desxifrar, i amb dificultats, els noms dels actors que hi apareixen, i a entendre la composició del document, poca cosa més. En canvi, amb la pràctica que em donen els anys que ara fa que ajudo l'Albert, i a les seves ensenyances, m'he començat a atrevir a llegir textos del XVI cap endavant i, poc o molt, me'n vaig sortint. Ara portem ja gairebé tres anys als segles XVII i XVIII i m'és molt més fàcil afrontar tota sola la documentació que consultem.

Quin percentatge de temps heu dedicat a la recerca documental als arxius i a la redacció i revisió pròpiament del vostre treball?

Es fa difícil de dir. En tots els treballs que fa l'Albert passem moltes hores i molts dies a l'Arxiu però encara més al despatx relacionant sobre paper tot allò que ens han descobert els documents.

Podem passar un mes o mes i mig venint a l'Arxiu cada dia, tres mesos al despatx, tornar un parell o tres de setmanes a l'Arxiu, un mes al despatx, dies puntuals novament a l'Arxiu... segons les necessitats que van apareixent en cada moment del treball.

Heu pogut o vàreu poder fer la vostra recerca tal com prevèieu?

La gran majoria de vegades, sí. Sempre hi ha algun dia que vens a fer una recerca concreta i no la trobes on et pensaves que seria, però això t'obre nous plantejaments que et porten a noves fonts i, passat un primer moment de decepció, continues endavant. L'Albert sempre té aquesta actitud, i penso que està molt bé. Només al final de tot, quan s'adona que ja no hi ha més llocs on poder trobar allò que el capfica, diu: "Hem fet el que hem pogut. Si no ho podem lligar, tal dia farà un any." Però esgota totes les possibilitats, i més. És molt obstinat i té molts recursos.

Què valoraríeu com a més positiu de la vostra recerca?

Personalment, haver descobert el món de la recerca històrica, des d'un punt de vista tan amateur com és el meu en aquest cas, ha sigut de les millors coses que m'hauran passat a la vida. El que estic aprenent és incalculable, i fer-ho al costat d'algú com l'Albert Pujal és un privilegi immens.

Heu continuat o esteu en l'actualitat fent recerca amb documentació de l'Arxiu?

Continuem fent recerca, i tant que sí.